

1. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana Vihdissä ovat sekä opetusryhmän että kunkin oppilaan vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsevät yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista.

Tuen järjestämistä Vihdin perusopetuksessa ohjaavat seuraavat periaatteet:

- Erilaisten oppijoiden ja erilaisten oppimistapojen huomioiminen koulutyössä.
- Oppilaan kasvun ja oppimisen tukeminen mahdollisimman varhain.
- Lähikouluperiaatteen noudattaminen.
- Oppilaan pienryhmätarpeen arvioiminen alueellisessa monialaisessa työryhmässä.

Varhaisen puuttumisen toimintamalli

Vihdissä perusopetuksessa toteutetaan varhaista puuttumista, jossa oppilasta tuetaan opiskelussaan ja hyvinvoinnissaan yhteistyössä perheiden ja muiden toimijoiden kanssa niin, että oppilas pystyisi etenemään opinnoissaan ja kasvamaan tasapainoisissa olosuhteissa omien edellytystensä mukaisesti.

Vihdissä varhaisen puuttumisen periaatteet ovat:

- Auttaa oppilasta mahdollisimman varhain ja oikealla tavalla.
- Mahdollisimman moni oppilas tulisi autetuksi yleisen tuen ja tehostetun tuen keinoin.
- Mahdollisimman moni oppilas voisi opiskella lähikoulussa.
- Pienryhmiin sijoittamisen kriteerit linjataan oppilashuollon kuntatason johtoryhmässä. Pienryhmien oppilailla on erityisen tuen päätös.
- Oppilaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen sekä perheen tukeminen.

Varhaisella puuttumisella ja tuella pyritään vähentämään syrjäytymistä ja löytämään sujuva oppimispolku jokaiselle lapselle ja nuorelle.

Oppilaan oppimisen ja kasvun tukea ohjaavat luottamuksellisuus sekä tietosuojaa ja salassapitoa koskevat säädökset. Yksittäistä oppilasta koskevat luottamukselliset tiedot kirjataan järjestelmällisesti säädösten mukaisesti. Kodin ja koulun välisen yhteistyön merkitys korostuu kaikissa oppimisen tukeen ja kasvuun liittyvissä asioissa.

Linkki [Oppilashuoltosuunnitelmaan](#)

Ennaltaehkäisy

Jo ennen kouluikää pyritään eri yhteistyötahojen kautta tukemaan lapsen oppimista ja kehitystä, pitäen mielessä lapsen luonnolliset kehitysvaiheet. Lähtökohtana on ennaltaehkäistä tuen tarpeen syntyminen. Koulussa kiinnitetään huomiota tavalliseen arkiseen opetukseen. Panostamalla opetuksen laatuun ja kouluviihtyvyyteen tuetaan jokaisen oppilaan oppimista.

Tuen tarpeen tunnistaminen

Tärkeää on hyvissä ajoin havaita ja tunnistaa riskitekijät, jotka johtavat tuen tarpeeseen. Tarkoituksenmukaisilla tukitoimilla voidaan luoda marginaaliin joutumisen riskissä oleville lapsille ja nuorille mahdollisimman hyvät kasvu- ja kehitysedellytykset. Lisäksi toimitaan ripeästi, jotta ongelmat eivät kasaantuisi ja kasvaisi. Jotta saadaan kokonaiskuva tilanteesta, on syytä arvioida lapsen taustan lisäksi koulussa oppilaan oppimisympäristö ja opettajan opetustapa, sekä tarkastella koko luokan ja kouluuyhteisön toimintaa.

Tuen tarpeen tunnistaminen alkaa yleensä luokassa opettajan huolesta ja havainnoista, jolloin opettajalla on vastuu puuttua asiaan. Varhaisen puuttumisen tarve nousee, kun lapsen käyttäytyminen herättää ihmetystä, lapsen kanssa ei päästä asetettuihin tavoitteisiin, esiintyy koulu-uupumusta ja väsymystä, tarkkaavaisuushäiriöitä, aggressiivisuutta, alisuoriutumista, vetäytymistä tai heikkoa itsetuntoa. Oppilasta tulee kuulla, mikä hänen oma näkemys on omasta oppimisestaan.

Huolen asteen ymmärtämisen apuna toimii Huolen vyöhykkeistö (Tom Arnkil & Esa Eriksson, THL):

Huolen vyöhykkeistö						
(1) Ei lainkaan huolta.	(2) Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	(3) Huoli tai ihmättely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavar ojen tarpeesta.	(4) Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Mieleessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä.	(5) Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	(6) Huolta paljon ja jatkuvasti: lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa. Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	(7) Huoli erittäin suuri: lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

* kontrollilla tarkoitetaan tilanteen hallinnan lisäämistä rajoittamalla jotakin epätoivottavaa asiaa esim. päihteiden käyttöä.

(Tom Arnkil & Esa Eriksson, THL)

Toimintaohjeita huolen puheeksioton tilanteeseen:

- Kuuntele toista, varmista, että toisella tulee kuulluksi tuleminen tunne.

- Ole kärsivällinen
- Puhu suoraan
- Viivytä oman kantasi lukkoon lyömistä
- Luota epäilyksiisi
- Ajattele hitaasti
- Ole valmis korjaamaan tai muuttamaan käsityksiäsi
- Tavoitteena avoin vuoropuhelu, erilaisten ratkaisujen löytäminen yhdessä asiakkaan kanssa, tunne kuulluksi tulemisesta!

Toimenpiteet

Opettaja on pedagoginen asiantuntija, joka arvioi milloin ja miten lapsen tuen tarvetta on syytä tehostaa ja ottaa asia puheeksi huoltajien kanssa. Opettaja vie myös asian eteenpäin monialaisen yhteisön arvioitavaksi. Psykologin arviointi ja psykologisten testien käyttö ja tarve harkitaan tarkemmin ja lisänäytön merkityksestä neuvotellaan tapauskohtaisesti oppilashuoltoryhmässä. Tuen muodot valitaan yhdessä tilanteen mukaan ja niistä sovitaan oppilaan ja huoltajien kanssa. Tärkeintä toiminnassa on oppilaan oma motivaatio ja yhteistyö vanhempien ja perheen sekä koulun kanssa. Pienet ja konkreettiset tavoitteet ovat tehokkaita, joita kohti edetään kohtuullisin ja toteutettavissa olevin askelin.

Tuen seuranta ja jatkuminen

Tukimuotoja seurataan ja arvioidaan vuosittain, jotta ne voidaan tarpeen vaatiessa muuttaa. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta nivelvaiheissa lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen sisällä sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle.

Varhaisen puuttumisen vaiheet:

1. Toteutetaan varhaisen tuen/ puuttumisen periaatetta
2. Painotetaan ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, mm. opetustavat, luokan dynamiikka
3. Huolen puheeksi ottaminen muiden opettajien kanssa, jotka lasta opettavat
4. Vanhempien/huoltajien kanssa keskustelu: Toimitaan yhteistyössä vanhempien kanssa (esiopetuksessa kasvatuskumppanuus, perusopetuksessa huoltajayhteistyö)
5. Huolen puheeksi ottaminen monialaisessa oppilashuoltoryhmässä erityisopettajan, kuraattorin, psykologin, rehtorin, terveydenhoitajan, lastensuojelun tai poliisin kanssa
6. Päätetään yhdessä tuen muodosta/ jatkotoimenpiteistä
7. Seuranta ja kehittäminen

Henkilöstön hyvinvointia tukevia toimenpiteitä:

1. Koululla työskentelee riittävä määrä henkilöstöä, joka on koulutettua ja ammattitaitoista
2. Järjestetään täydennyskoulutusta/ tarjotaan mahdollisuuksia osallistua muiden koulutuksen tarjoajien järjestämiin koulutuksiin -> siten lisätään mm. valmiuksia työskennellä erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden kanssa
3. Kehitetään yhteistyötä ja vuorovaikutusta (henkilökunnan, yksiköiden ja eri toimintojen sisällä ja välillä)
4. Tiedonkulun ja yhteistyön sujuvoittaminen erityisesti nivelvaiheissa.

Toiminnan ja yhteistyön toimintamalli nivelvaiheissa

Kasvatus- ja opetushenkilöstön tulee huolehtia siitä, että lapsen ja nuoren opinpolku muodostaa selkeän, yhtenäisen jatkumon ja oppilaan tarvitsema tuki jatkuu eri siirtymävaiheissa aukottomasti ja mahdollisimman yhtenäisenä siirtymävaiheiden yli.

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyötapoja ja toimintamalleja kehitetään koko perusopetuksen ajalle ja koulunkäynnin nivelvaiheisiin. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

Koulun henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön oppilaan tukeen liittyvissä asioissa. Huoltajalle annetaan tietoa niiden soveltamisesta koulun arjessa, esimerkiksi oppilasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojensaannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Koulun henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä kotiin heti, kun oppilaalla ilmenee oppimisen tai koulunkäynnin ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa.

Yksilökohtaisen oppilashuollon salassa pidettävät tiedot voidaan siirtää esiopetuksesta alkuopetukseen huoltajalta pyydettävällä yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella.

Perusopetuksessa ja perusopetuksesta toiselle asteelle siirryttäessä salassa pidettävät tiedot voidaan siirtää oppilaan, ja tarvittaessa huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella (tämä on suositeltavaa/ yleinen käytäntö, mitä nuoremasta lapsesta on kysymys).

Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle. Tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Nivel/siirtymävaiheita ovat mm.

- varhaiskasvatuksesta esiopetukseen
- esiopetuksesta alkuopetukseen
- alkuopetuksesta toiselta luokalta kolmannelle
- kuudennelta seitsemännelle luokalle
- perusopetuksesta toiselle asteelle
- tehostetun ja erityisen tuen tuomat muutokset
- kun oppilas muuttaa kunnan sisällä koulusta toiseen
- sairaalaopetuksen ja oman koulun välillä
- siirtyminen kuntien välillä
- siirtyminen kotiopetukseen

Perusopetuksen alkuvaiheessa tehtävät seurat ja kartoitukset ovat osa tuen tarpeen tunnistamista. Siirryttäessä esiopetuksesta perusopetukseen Vihdissä erityislastentarhanopettaja, luokanopettaja ja/tai erityisopettaja tekevät kouluvalmiuden kartoituksia sekä kielellisiä ja matemaattisia seuloja.

Huoltajille järjestetään vanhempainiltoja eri nivelvaiheissa, jolloin informoidaan yläkouluun siirtymisestä, jatko-opintoihin hakeutumisesta ja muista ajankohtaisista asioista.

Sekä lähettävä että vastaanottava taho vastaavat siirtymävaiheyhteistyön toteutumisesta.

Linkkejä:

Oppilashuoltosuunnitelma

Esiopetuksen opetussuunnitelmassa on myös kuvattu siirtymävaihe esiopetuksesta alkuopetukseen.

Esiopetuksen ja alkuopetuksen siirtymävaihe ja yhteistyö:

Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon siirtymävaiheessa. Lasten mahdollisesti tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki turvataan koulun aloitusvaiheessa ja tarkistetaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tai kerhotoimintaan osallistumisen tarpeet ja mahdollisuudet. Lapsia kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

Perusopetus toimii yhteistyössä esiopetuksen kanssa. Alueellisesta yhteistyöstä sovitaan monialaisessa oppilashuoltoryhmässä (Reppu-tiimeissä ks. OPS Luku 8.5). Koulujen lukuvuosisuunnitelmissa tarkennetaan vuosittain koulun ja esiopetuksen yhteistyön teemat ja muodot (esimerkiksi yhteiset tapahtumat, teemat, opettajavaihdot, oppilasvierailut, kummitoiminta). Esiopetusvuoden aikana esioppilaita tutustutetaan kouluun ja opettajiin. Myös joustavia opetusjärjestelyjä voidaan toteuttaa esi- ja alkuopetuksen välillä.

Esiopetusvuoden aikana tiivistyy myös yhteistyö kiertävän alueellisen erityislastentarhanopettajan sekä koulun osa-aikaisen erityisopettajan kanssa. Tarvittaessa tässä nivelvaiheyhteistyössä on myös koulukuraattori mukana. Opetuksen järjestämiseksi tarvittava tieto siirretään esiopetuksesta alkuopetukseen nivelyhteistyöpalaverissa. Päiväkodin johtaja ja rehtori vastaavat siirtymävaiheyhteistyöstä.

Esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheessa toimitaan kolmella eri tasolla:

- valmistetaan lasta tulevaan koulun alkamiseen
- huomioidaan huoltajien osallisuus siirtymävaiheessa
- huolehditaan tarvittavan lasta koskevan pedagogisen ja opetuksen järjestämisen kannalta tarpeellisen tiedon siirtyminen esiopetuksesta kouluun.
- huolehditaan tarpeen vaatiessa myös lapsen muun elämän kannalta merkittävän tiedonsiirtymisestä (perheen elämäntilanne, lapsen sosiaalinen tilanne)
  - Erytisesti koulun kannalta olisi hyvä käsitellä oppilaasta siirtopalaverissa:
    - Oman toiminnan ohjaus ja työskentelytaidot
    - Sosiaaliset taidot
    - Tunnetaidot
    - Oppimisvalmiudet
    - Mahdolliset käytetyt tukitoimet

Kouluvalmiuden arvioimisprosessissa tehdään oppilashuollollista yhteistyötä, johon liittyvät esiopetuksen henkilökunta, alueellinen erityislastentarhanopettaja, psykologi ja terveydenhoitaja ja kutsuttaessa terapeutit. Tarvittaessa myös koulukuraattoria voi konsultoida. Yksittäisen lapsen asiaa käsiteltäessä mukana on myös huoltaja. Mikäli lapsen tarve edellyttää poikkeamista säädetystä oppivelvollisuuden aloittamisvuodesta, huoltajat täyttävät hakemuksen koulunkäynnin poikkeuksellisesta alkamisajankohdasta siihen erikseen tarkoitetulla lomakkeella. Hakemusta täydennetään asiantuntijalausunnoilla tai muilla tarpeellisilla lasta koskevilla asiakirjoilla. Pedagoginen sihteeri tekee asiasta hallintopäätöksen.

Esiopetuksesta alkuopetukseen lähettävä lastentarhanopettaja huolehtii siitä, että lapsella on tarvittaessa kirjattuna Wilmaan pedagoginen arvio/pedagoginen selvitys tuen järjestämiseksi ja tehostetun tuen oppimissuunnitelma tai erityisen tuen henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Tarvittavat tiedot tulee olla vastaanottavan tahon käytettävissä huhtikuun alueellisen monialaisen työryhmän kokouksessa, viimeistään esiopetuksen päättyessä toukokuussa. Mikäli lapsi saa esiopetusvuoden aikana erityistä tukea, tuen tarpeen jatkuminen arvioidaan viimeistään 2. luokan kevatlukukaudella ja aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa.

Erityislastentarhanopettajan ja erityisopettajan työn laajentaminen yli oman sektorin esiopetuksesta kouluun ja koulusta esiopetuksen puolelle tukevat pedagogisen jatkumon muodostumista ja näin vahvistavat tukea opinpolun alkuvaiheessa.

Toimintatapoja edellä kuvattujen hyvien käytänteiden lisäksi:

- Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö arjessa
- Lasten vierailut
- Opettajien vierailut
- Oppilashuoltoryhmän tuki
- Koulun oppilashuoltoryhmän (tai osan siitä) vierailut esiopetuksessa
- Tiedon siirto 1-luokkien muodostamisen avuksi
- Tieto tulevista ekaluokkalaisista rehtorille luokkien muodostamista varten
- Pedagogiset siirtopalaverit
- Esiopetussuunnitelman siirtäminen alkuopetukseen
- Lastentarhanopettajan ja 1-luokanopettajan tapaaminen
- Erityisopettajan ja erityislastentarhanopettajan (erityislastentarhanopettaja=elto, alueellinen elto = aelto, kiertävä elto = kelto) työskentely jatkumon turvaamiseksi yli oman sektorin.
- Tarvittaessa koulukuraattorin osallistuminen tiedonsiirtoon.
- Tarvittaessa yksilöllisesti järjestetty tutustuminen tulevaan kouluun.
- Ensimmäisen luokan syksyn palautekeskustelut esiopetuksen ja perusopetuksen välillä.

Lisää siirtymävaiheesta esiopetuksesta alkuopetukseen Vihdin kunnan Esiopetuksen opetussuunnitelmassa ([linkki](#)).

Siirtyminen toiselta kolmannelle luokalle:

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja tukea kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen vahvistaminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa ennen 3. luokan alkua koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

Toisen luokan opettaja vastaa siitä, että kaikki tarvittava oppilaskohtainen tieto siirtyy kolmannen luokan opettajalle.

Oppilaan siirtyessä toiselta kolmannelle ja kuudennelta seitsemännelle luokalle käydään keväällä tiedonsiirtopalaverit. Toiselta luokalta kolmannelle luokalle siirryttäessä tiedonsiirtopalaveri käydään luokanopettajien kesken ja kuudennelta luokalta seitsemännelle luokalle siirryttäessä luokanopettajan ja vastaanottavan yläkoulun määrittelemän oppilashuoltoryhmän kesken.

Tiedonsiirtopalavereissa tarkistetaan yhteistyössä toisen ja kuudennen vuosiluokan pedagogiset asiakirjat.

Kuudennen ja seitsemännen luokan siirtymävaihe:

Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista sekä uusien työskentelytapojen ja arviointikäytäntöjen kohtaamista. Kotona ja koulussa huolehditaan oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Vastuu omasta opiskelusta lisääntyy ja monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Siirryttäessä kuudennelta luokalta seitsemännelle luokalle kouluittain koottava yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä huomioi oppilaiden toiveet ja erityistarpeet. Myös huoltajien näkemykset huomioidaan. Oppilaiden sopeutumista uuteen ympäristöön ja toimintakulttuuriin tuetaan erilaisin yhteistyömuodoin ala- ja yläkoulun välillä. Oppilaiden ja huoltajien osallistaminen määritellään tarkemmin koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Oppilaan jatkaessa opiskelua seitsemännellä luokalla yhtenäiskoulussa opetuksen järjestämiseksi tarvittava tieto siirtyy saumattomasti ja oppimisympäristö on oppilaalle entuudestaan tuttu. Mikäli oppilas vaihtaa koulua seitsemännellä luokalla, siirretään oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta tarpeellinen tieto uuteen kouluun. Huoltajalle tiedotetaan tästä käytännöstä.

Toimintatapoja:

- Vastaanottavan yläkoulun osa-aikainen erityisopettaja, oppilaanohjaaja ja kuraattori sopivat tapaamisen kuudennen luokan luokanopettajan kanssa opetuksen järjestämistä koskevien tarpeellisten tietojen siirtämiseksi.
- Yläkoulun oppilashuoltoryhmä siirtää tarvittavat tiedot luokanohjaajalle.
- Luokanohjaaja siirtää tarvittavat tiedot kaikille oppilasta opettaville aineenopettajille.
- Kuudennen luokan oppilaille ja huoltajille järjestetään tutustumiskäynti tulevaan yläkouluun.
- Pedagogiset siirtopalaverit ja pedagogisten asiakirjojen sekä muiden asiantuntijalausuntojen siirtäminen.
- Tiedot välitetään hyvissä ajoin keväällä ja oppilasta koskevat asiakirjat toimitetaan vastaanottavalle rehtorille 10.6. mennessä.

Huomioitavaa:

Alakoulun rehtori vastaa siitä, että alakoulussa on päivitetty kaikki pedagogiset asiakirjat nivelvaiheessa ennen yläkouluun siirtymistä.

Kuudennen ja seitsemännän luokan nivelvaiheessa sekä ala- että yläkoulun oppilashuoltoryhmä määrittelee kuka tekee ja on vastuussa tarpeellisten tietojen siirrosta muun muassa luokanohjaajille. Koulut määrittelevät vastuuhenkilöt ja käytännön toimenpiteet lukuvuosisuunnitelmassaan.

Kuudesluokkalaisille ja heidän huoltajilleen järjestetään tutustuminen tulevaan yläkouluun. Yläkoulussa useat eri toimijat ryhmäyttävät seitsemäsluokkalaisia. Ryhmäyttämiseen voivat osallistua esimerkiksi luokanohjaajat, tukioppilaat, oppilaskunta ja koulun ulkopuoliset toimijat.

Perusopetuksen ja toisen asteen opiskelun siirtymävaihe ja jatkoseuranta:

Oppilaan opiskeluolosuhteissa tapahtuu suuria muutoksia yläkouluun siirryttäessä. Mikäli 8. luokan aikana herää huoli oppilaan pärjäämisestä tulevassa siirtymävaiheessa, on tärkeää ohjata oppilas tuen piiriin, jotta tarvittava tuki saadaan järjestetyksi ajoissa.

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa oppilaat suuntautuvat jatko-opintoihin ja tekevät päätöksiä koulutus- ja uravalinnoistaan. Siirtymä edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä sekä vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisimman hyvät valmiudet edetä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen sekä turvata opiskelun edellytykset ja hyvinvointi. Siirtyminen kohti uutta elämänvaihetta edellyttää nuorilta lisääntyvää elämänhallintaa, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta. Koulu tukee oppilaita tässä kehitysprosessissa, jolloin oppilaanohjauksen ja oppilashuollon

merkitys korostuu. Oppilaat tarvitsevat runsaasti tietoa erilaisista peruskoulun jälkeisistä mahdollisuuksista sekä monipuolista ohjausta niin opinto-ohjaajalta kuin eri oppiaineiden opettajiltakin kuin koulukuraattorilta. Kuraattori voi tarvittaessa kartoittaa oppilaiden vahvuuksia sekä käsitellä oppilaiden kanssa heidän ajatuksia ja toiveita liittyen tulevaisuuteen. On tärkeä varata aikaa keskustella oppilaiden kanssa heidän suunnitelmistaan ja auttaa oppilaita ymmärtämään jatko-opintojen asettamia vaatimuksia sekä tekemään realistisia valintoja.

Yhdeksännen luokan talvella oppilas täyttää yhdessä huoltajansa kanssa luvan tiedonsiirtoon perusopetuksesta toiselle asteelle. Lomake palautetaan oppilaanohjaajalle. Luvan saatuaan oppilaanohjaajat, kuraattorit ja erityisopettajat siirtävät opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toisen asteen oppilaitokseen lukioon tai ammatilliseen oppilaitokseen.

Keväällä, yhteishakuprosessin aikana, informoidaan oppilaita kouluissa heinäkuun täydennyshausta ja elokuun jälkihausta. Täydennys – ja jälkihaussa oppilailla on mahdollisuus hakea eri aloilta täyttämättä jääneitä koulutuspaikkoja.

Oppilaan seuranta jatkuu vielä perusopetuksen jälkeen (Kouluta – järjestelmän avulla). Perusopetuksen oppilaanohjaaja seuraa oppilaan kiinnittymistä jatko-opintoihin ensimmäisen vuoden ajan yhteistyössä toisen asteen vastuuhenkilön kanssa. Nuorisosaseman työntekijät auttavat opiskelujen taitekohdassa olevia nuoria.

.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden suunnitelmallinen seulonta tuen järjestämiseksi

Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää opettajan ja erityisopettajan oppilaistaan tekemiä havaintoja, kartoituksia, seuloja ja testejä, arviointimateriaalia sekä hyödyntää huoltajan antamaa tietoa oppilaan terveyttä koskevista tiedoista. Tuen oikea-aikaisuus, tuen taso sekä tuen muoto ovat ratkaisevia oppimisen ja kehityksen turvaamiseksi. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä.

Opintojen aikana tehtäviä kartoituksia tekevät sekä erityisopettajat että luokan- tai aineenopettajat tarpeen mukaan. Oppimisvaikeuksia kartoittavia tutkimuksia tehdään yleensä oppilashuoltoryhmän tai huoltajien aloitteesta, mutta aina yhteistyössä huoltajien kanssa. Tutkimuksia tekevät erityisopettajat ja lähetteellä terveyskeskuspsykologit.

Tuen tarpeiden seulat löytyvät kunnan intrasta – Sivistyskeskus – Perusopetus – Oppilashuolto – Oppilashuollon ohjeistuksia – kansiossa

.

Yhteistyö, vastuut ja työnjako opetustoimessa sekä muiden hallintokuntien kanssa

Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä

Lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa kuntia laatimaan lastensuojelusuunnitelman, joka hyväksytään kunkin kunnan valtuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja suunnitelmaa laadittaessa. Perusturvakuntayhtymä Karviaisen alueella tehtävää hoitaa Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä, johon kuuluvat peruskuntien sivistysjohtajat, nuorisotoimenjohtaja(t) varhaiskasvatuspäälliköt, Karviaisen Perheiden palvelulinjan johtavat viranhaltijat sekä muita käsiteltävään asiaan liittyviä asiantuntijoita kutsuttaessa. Hyvinvointiryhmä täydennettynä asiantuntijoilla muodostaa lakisääteisen lastensuojelun asiantuntijaryhmän sekä nuorisolain mukaisen nuorten palvelu- ja ohjausverkoston. Hyvinvointiryhmän tehtäviin kuuluvat Lasten ja nuorten hyvinvointistrategian laatiminen = hyvinvointisuunnitelma, yhteisten rakenteiden ja toimintamallien luominen, toiminnallisten painopistealueiden valinta, hyvinvointisuunnitelman toimeenpano, päivittäminen ja seuranta Karviaisen alueella. Hyvinvointisuunnitelmassa esitetyt linjaukset huomioidaan kunnan opetussuunnitelmaa, talousarviota ja oppilashuollollisia palvelurakenteita laadittaessa.

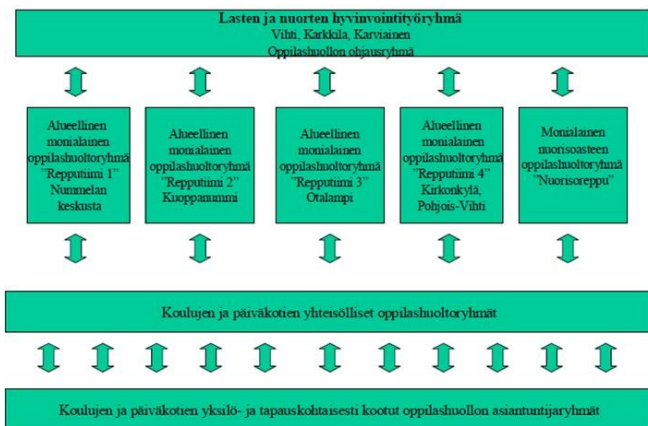
Lisäksi *Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä* johtaa kuntarajat ylittävää monialaista lastensuojelun yhteistyötä.

- Ehkäisevän lastensuojelun koordinointi

- Yhteisten asioiden valmistelu
- Palveluiden ja rakenteiden yhteensovittaminen/kehittäminen

Vihdin oppilashuolto-organisaatio

Kuntatasoinen oppilashuolto

Perusopetuksen oppilashuolto koostuu opetussuunnitelman mukaisesta oppilashuollosta sekä kouluterveydenhuollosta että lastensuojelulaissa tarkoitetusta koulunkäynnin tukemisesta. Oppilashuolto edistää oppilaan hyvää oppimista, hyvää psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Oppilashuoltotyö kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Oppilashuoltoa toteutetaan tiiviissä yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilashuoltoon kuuluvat sekä yhteisöllinen että yksilöllinen tuki. Yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön kuuluu

koulu – ja päiväkotiyhteisön hyvinvoinnin kehittäminen, seuranta ja arviointi. Erityistä huomiota oppilashuoltotyössä on kiinnitettävä oppilaan psyykkisen hyvinvoinnin edistämiseen varhaisen tuen keinoin yhteistyössä huoltajan kanssa. Oppilaan hyvinvointia ja turvallisuutta edistävää monialaista yhteistyötä tehdään sosiaali- ja terveystointia edustavan perusturvakuntayhtymä Karviaisen kanssa.

Karviainen tuottaa psykologipalveluita, toiminta- ja puheterapiapalveluita, perheneuvolan, nuorisosaaman ja lastensuojelun palveluita. Erikoissairaanhoidon palvelut Karviainen hoitaa ostopalveluina.

Oppilashuollon ohjausryhmä

Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä täydennettynä alueellisten oppilashuoltoryhmien puheenjohtajilla ja näiden kutsumilla asiantuntijoilla toimii myös oppilashuollon ohjausryhmänä. Ohjausryhmän tehtävänä on kuntatasoinen oppilashuoltotyön yleinen suunnittelu, kehittäminen, ohjaus ja arviointi.

Alueelliset monialaiset oppilashuoltoryhmät

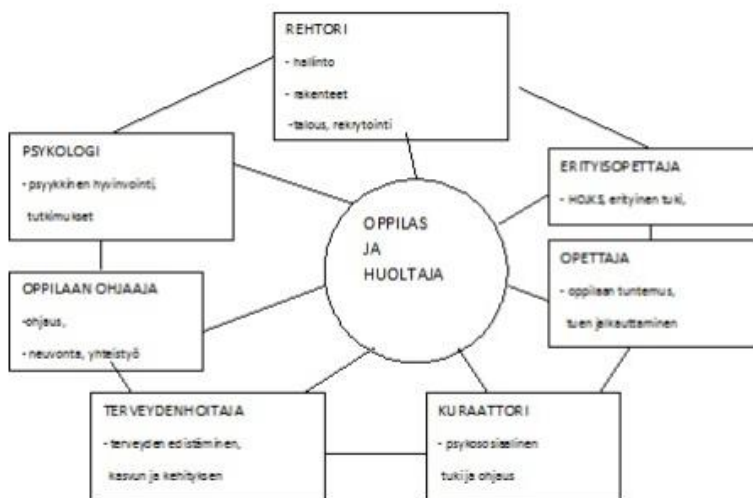
Alueellisia monialaisia oppilashuoltoryhmiä eli "repputiimejä" on viisi. Alueet muodostuvat pääsääntöisesti yläkoulujen aluejaon perusteella. Yläkoulujen aluejakoon perustuvia oppilashuoltoryhmiä on neljä. Viides monialainen "repputiimi" on nuorisosaasteen oppilashuoltoryhmä. Nuorisoreppu on nuorisolain määrittelemä nuorten asioita käsittelevä monialainen hyvinvointiryhmä. Viranomaisyhteistyötä tekevät paikallistasolla opetus-, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen edustajat, työhallinnon edustaja, poliisin edustaja ja seurakunnan edustaja. Ryhmän tavoitteena on edistää nuorille suunnattuja palveluja. Nuorisoreppu tekee yhteistyötä lasten hyvinvointiryhmän sekä alueellisten monialaisten työryhmien kanssa. Alueellisten monialaisten oppilashuoltoryhmien tehtävänä on alueellisen oppilashuoltotyön suunnittelu, kehittäminen, toteuttaminen, ohjaus ja arviointi. Alueellisissa oppilashuoltoryhmissä käydään arvokeskustelua, puhutaan alueellisista ilmiöistä

ja suunnitellaan paikallisia ennaltaehkäiseviä ja korjaavia oppilashuollollisia toimenpiteitä. Ryhmä antaa alueellisia tietoja oppilashuollon ohjausryhmälle ja käy tämän kanssa vuoropuhelua. Alueellisissa ryhmissä suunnitellaan myös yksiköiden välinen nivelvaihteyöskentely. Alueellisten monialaisten oppilashuoltoryhmien yhteydessä kokoontuvat myös alueelliset pedagogiset työryhmät. Niiden tehtävänä on siirtää opetuksen järjestämisen kannalta oleellinen tieto yksiköiden välillä oppimisen nivelvaiheissa. Alueelliseen pedagogiseen työryhmään kuuluvat ne henkilöt, joiden tehtäviin koulupolun suunnittelu kuuluu.

Monialaisten oppilashuoltoryhmien alueet ja työskentelyyn liittyvät yksiköt "Reppu tiimit"				
1. Nummelan keskustan alue	2. Kuoppanummen alue	3. Otalammen alue	4. Kirkonkylän ja Pohjois-Vihdin alue	5. Nuorisosaatan monialainen oppilashuoltoryhmä
Daghemmet Aleksandra Enärannan päiväkoti Hiidenrannan päiväkoti Huhmarnummen koulu Huhmarnummen päiväkoti Nummelan koulu Nummela skola Nummelanharjun koulu Pajuniityn perhekeskus Perhepäivähoito Vihdin lukio	Enärannan päiväkoti Kuoppanummen koulu Kuoppanummen päiväkoti Lankilan päiväkoti Nummenseän päiväkoti Ojakkalan koulu Ojakkalan päiväkoti Perhepäivähoito	Haimoon koulu Haimoon päiväkoti Otalammen koulu Otalammen päiväkoti Perhepäivähoito Tervalammen koulu Vihtjärven koulu Vihtjärven päiväkoti	Jokikunnan koulu Kirkkoniemien koulu Metsäpolun päiväkoti Myrskylänmäen päiväkoti Oinasjoen koulu Pappilanpellon koulu Pappilanpellon päiväkoti Perhepäivähoito Vanjärven koulu Vanjärven päiväkoti Vihdin yhteiskoulu	Vihdin lukio Etsivä nuorisotyö Luksia Karvaisen edustus Nuorisosaatan työntekijä Lastensuojelun sosiaalityöntekijä Terveystenhoitaja

Oppilashuollon monialaista työtä koordinoidaan ja kehitetään kiinteässä yhteistyössä esi- ja perusopetuksen, sosiaalitoimen ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa. Terveysteen ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä tehdään yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa.

Koulutasoinen oppilashuolto

Kaavio: Monialainen oppilashuolto

Jokaisessa koulussa ja päiväkodissa toimii säännöllisesti monialainen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä, joka kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa. Yksikön oppilashuoltoryhmää johtaa rehtori tai tehtävään nimetty johtaja, ja päiväkodin oppilashuoltoryhmää päiväkodinjohtaja. Yksikkö määrittää ryhmän kokoonpanon, johon lisäksi kuuluu oppilashuollon asiantuntijoina koulukuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko yhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Yhteisölliseen oppilashuoltoryhmään voidaan kutsua eri yhteistyötahojen edustajia asian ja toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän tehtävänä on muun muassa yhteisön toimintakulttuurin, yhteisöllisen hyvinvoinnin ja oppimisympäristön kehittäminen. Yhteisöllisellä oppilashuollolla tarkoitetaan toimia, joilla edistetään yhteisön kaikkien jäsenten hyvinvointia, terveyttä, oppimista, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä oppimisympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä hyvinvointia luodaan muun muassa tukemalla sosiaalista ilmapiiriä, vahvistamalla osallisuutta ja lisäämällä oppilaiden vaikutusmahdollisuuksia ja kuulluksi tulemistä. Yhteisöllistä oppilashuoltoa toteutetaan lähtökohtaisesti yhteistyössä oppilaiden, huoltajien ja muiden sidosryhmien kanssa. Yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä ei käsitellä yksittäisen oppilaan asioita tunnisteellisesti. Siellä voidaan käsitellä esimerkiksi terveystarkastusten tuloksia, koulun ilmapiiriasioita ja erilaisia teemoja ja toiminta- kulttuuriin liittyviä asioita (mm. kodin ja koulun välinen yhteistyö, vertaissoveltelu, Kiva – koulu, turvallisuuden vahvistaminen, ryhmädynamiikan tukeminen, välitunti-, kerho- ja iltapäivätoiminta, turvallisuus ja osallisuuden tukeminen). Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä vastaa koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinnasta. Oppilashuoltoryhmät tekevät lisäksi yhteistyötä alueellisten monialaisten työryhmien ”Repputiimien” kanssa.

Yksikössä kokoontuu oppilashuoltoryhmän lisäksi pedagoginen työryhmä. Pedagoginen työryhmä toimii yhteistyössä yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kanssa. Myös pedagogista työryhmää johtaa rehtori, tehtävään nimetty johtaja tai päiväkodin johtaja. Pedagoginen työryhmä vastaa opetuksen järjestämistä koskevasta suunnittelusta koulu-, oppilasryhmä ja yksilötasolla. Pedagogisen työryhmän tehtävänä on oppimisen ja kasvun tukeen liittyvä opetuksen järjestämistä koskeva arviointi, suunnittelu ja seuranta (yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki). Pedagogiseen työryhmään voi kuulua tai siihen voidaan kutsua

oppilashuollon asiantuntijoita. Pedagoginen työryhmä voi keskustella salassapitosäännösten puitteissa lapsen oppimiseen liittyvistä asioista henkilöstön tekemien havaintojen perusteella. Mikäli syventävä keskustelu lapsen asioiden käsittelystä on tarpeen, sovitaan monialaisesta yksilöllisestä oppilashuoltoryhmän kokouksesta. Tällöin asian ympärille kootaan asiantuntijaryhmä. Tuettaessa oppilaan kasvua ja oppimista oleellista on jatkuva yhteistyö huoltajien kanssa. Tavoitteena on tarjota tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Opettaja voi tarpeen mukaan konsultoida muita asiantuntijoita. Oppilaiden, huoltajien, koulun/ päiväkodin henkilöstön ja muiden tärkeiden yhteistyötahojen tulee saada riittävä tieto siitä mitä oppilashuolto on, mitä palveluita on tarjolla ja miten palveluiden piiriin pääsee sekä tiedon lakisäätöisestä oikeudesta palveluihin.

Koulun pedagoginen työ tuen järjestämiseksi kuvataan edellä mainituissa toimintamalleissa ja täsmennetään lukuvuosisuunnitelmissa.

Kotien kanssa tehtävän yhteistyön keskeiset toimintaperiaatteet oppimisen ja koulunkäynnin tuen kysymyksissä

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Perheet ovat yksilöllisiä ja tämän vuoksi yhteistyömuodotkin ovat erilaisia. Vanhemmilla on oikeus tulla kuulluksi lasta koskevista asioista. Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa. Yhteistyö huoltajien kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen järjestämisessä. Luottamuksellisen yhteistyön avulla huoltajat voivat osaltaan tukea lastensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö että yksilötasolla. Yhteistyön onnistumisen kannalta on tärkeää, että huoltajilla on mahdollisuus tutustua koulun toimintakulttuuriin ja vaikuttaa koulun kasvatustavoitteita koskevista keskusteluista. Luokan yhteisissä tilaisuuksissa luodaan pohjaa huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle.

Huoltajalle ja oppilaalle on annettava tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Tuki annetaan oppilaalle omissa koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei tuen tarve välttämättä edellytä oppilaan opetuksen järjestämistä toisessa opetusryhmässä tai koulussa.

Yksikön yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän ja pedagogisen työryhmän toiminnasta sekä yksilökohtaisesta oppilashuoltotyöstä ja siihen liittyvistä käytänteistä tiedotetaan asianosaisia vähintään lukuvuosittain. Tiedotuskanavia ovat pääasiassa vanhempainillat ja muu suullinen tiedottaminen, sähköiset tiedotteet, toimintasuunnitelmat ja paperitiedotteet. Mikäli syventävä keskustelu lapsen asioissa on tarpeen muilta, kuin opetuksen järjestämiseen liittyviltä osiltaan, perustetaan asian ympärille lapsen ja / tai huoltajan suostumuksella yksilökohtainen oppilashuollollinen asiantuntijaryhmä tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palveluiden järjestämiseksi. Tällöin laaditaan oppilashuoltokertomus. Opetuksen järjestämiseen liittyviltä osilta kootaan tarpeen mukaan yksilöllinen moniammatillinen asiantuntijaryhmä esim. pedagogisia asiakirjoja laadittaessa. Tällaisia kokoontumisia ei koske säännös oppilashuoltokertomuksen laatimisesta, vaan opetuksen järjestämistä koskevat seikat kirjataan kyseessä olevaan pedagogiseen asiakirjaan. Tämän lisäksi oppilaalla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Oppilashuoltoryhmän toiminnasta tiedotetaan huoltajille lukuvuoden alussa. Tiedotteessa kuvataan kyseisen yksikön oppilashuoltoryhmän toimintamalli ja ryhmän jäsenet.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät toimivaltuudet eri hallintopäätöksissä

Tiedot oppilaasta kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin sähköisessä Wilma – järjestelmässä.

Yksilökohtainen Oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia neuvola- ja kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Yksittäisen oppilaan tai tietyn oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään yksilö-, tai tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

Yksilö- tai tapauskohtainen oppilashuollollinen asiantuntijaryhmä

Monialaisen oppilashuoltoryhmän kokoa ensimmäiseen kokoontumiseen pääsääntöisesti oppilaan luokanopettaja tai luokan ohjaaja, päiväkodissa alueellinen erityislastentarhanopettaja yhteistyössä lastentarhanopettajan kanssa. Ryhmän kokoaja voi olla myös muu opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu, esim. terveydenhoitaja tai koulukuraattori. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Tarkoituksenmukaista on, että vastuuhenkilönä toimii pääsääntöisesti ryhmän kokoaja. Jos oppilas on ollut asiakkuudessa ja tuen tarve ilmennyt sitä kautta, toimii terveydenhoitaja, koulukuraattori tai terveyskeskuspsykologi koollekutsujana, mikäli oppilas ja huoltaja tähän suostuvat.

Ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Alaikäinen oppilas voi painavasta syystä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajaansa osallistumasta itseään koskevan asian käsittelyyn. Arvion oppilaan edun toteutumisesta tällaisessa tilanteessa tekee tällöin oppilashuollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Oppilashuoltokertomuksen kirjaa ryhmän nimetty vastuuhenkilö. Mikäli asiantuntijaryhmään on kutsuttuna kuraattori ja tai terveydenhuollon edustaja, kuraattori kirjaa asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen ja psykologi sekä kouluterveydenhuollon edustaja potilaskertomukseen. Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin.

Oppilashuoltorekisteri

Oppilashuoltokertomukset ja muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan yksilökohtaisissa kansioissa/ aktissa oppilashuoltorekisteriin, jota säilytetään lukollisessa tilassa ja jonka yksikkökohtaisesta ylläpidosta ja henkilötietojen käsittelystä vastaa yksikön esimies tai oppilashuollon asioista vastaava henkilö. (Alkuun oppilashuoltokertomukset säilytetään paperiversioina, ennen kuin kuntaan saadaan tarkoituksenmukainen sähköinen alusta).

Kolmiportainen tuki

Yleinen tuki

Yleinen tuki kuuluu kaikille oppilaille osana hyvää kouluarkea. Opettajilla on vastuu sekä opetusryhmän että oppilaan erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioon ottamisessa opetuksessa. Opettajan on arvioitava kaikissa opetustilanteissa oppilaan tuen tarpeita sekä tarjottava tarvittava tuki. Arjen tilanteiden havainnointi ja Vihdissä yhteisesti sovitut havainnointimenetelmät ja seulat ohjaavat tukimuotojen suunnittelua. Seula- ja testikalenteri löytyy Oppilashuollon käsikirjasta. Yleisellä tuella mahdollistetaan oppilaan oppivelvollisuuden suorittaminen edellytystensä mukaisesti ikätovereidensa joukossa sekä ennalta ehkäistään tehostetun tai erityisen tuen tarpeen syntymistä.

Yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken

Yleisen tuen muotoja ovat mm.

- koulun toimintakulttuuri, huolehtiva ja välittävä ilmapiiri
- monipuoliset opetusmenetelmät
- oppilaiden osallisuuden lisääminen
- yhteistyö huoltajien kanssa
- oppilashuollolliset tukitoimet
- oppilaanohjaus

- joustavat opetusjärjestelyt (esimerkiksi oppimisryhmät)
- samanaikaisopetus
- ennakoiva tukiovetus
- ajoittainen tukiovetus
- osa-aikaisen erityisopettajan lyhytaikainen tuki
- eriyttäminen
- aamu- ja iltapäivätoiminta
- kerhotoiminta

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa

Yleisessä tuessa opettajat huolehtivat vanhempien informoimisesta kaikesta, mikä liittyy oppilaan koulunkäyntiin tiedotteiden ja Wilman avulla. Opettajat järjestävät myös vanhempainvartteja oppilaan ja/tai huoltajien kanssa, samoin kuin vanhempainiltoja. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa kirjataan koulun omaan lukuvuosisuunnitelmaan.

Tehostettu tuki

Kun oppilas ei saavuta vuosiluokan tavoitteita yleisen tuen avulla, annetaan oppilaalle tehostettua tukea. Tehostettu tuki rakentuu edellä kuvatuille perusopetuksen yleisesti käytössä oleville tukimuodoille. Tehostettu tuki on kuitenkin yleistä tukea vahvempaa, pitkäkestoisempaa ja saattaa sisältää useampia eri tukimuotoja. Tehostetulla tuella ehkäistään ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista. Tehostetun tuen vaikuttavuutta tarkistetaan säännöllisesti esimerkiksi oppimissuunnitelman päivityksen yhteydessä.

Osa-aikainen erityisopetus, joustavat opetusjärjestelyt, oppimisympäristöön liittyvät ratkaisut, oppilashuollon tuki ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö korostuvat tehostetun tuen aikana. Joustavia opetusjärjestelyjä ovat oppimisryhmätyöskentelyn lisäksi esimerkiksi työpainotteiset sekä toiminnalliset opiskelumenetelmät, joita voidaan käyttää eri oppimisympäristöissä.

Pedagogisen arvion laadintaan liittyvät käytänteet

Ennen tehostettuun tukeen siirtymistä oppilaalle laaditaan kirjallinen pedagoginen arvio. Pedagogisen arvion oppilashuollollinen päävastuu on luokanopettajalla tai luokanvalvojalla. Aineenopettaja vastaa siitä, että hän kirjaa pedagogiseen arvioon oppilaan oppimista tai kasvua koskevan huolen kyseisestä oppiaineesta sekä saattaa tiedon huolestaan myös luokanvalvojalle ja tarvittaessa osallistuu oppimissuunnitelmapalaveriin. Pedagoginen arvio sisältää havainnointia oppilaan koulunkäynnistä, tietoja oppimistuloksista sekä mahdollisia testien ja seulojen tuloksia. Pedagoginen arvio tehdään Wilmassa.

Toimintatavat oppilaan tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä

Luokanopettaja/luokanvalvoja vastaa siitä, että tehostetun tuen aloittaminen käsitellään koulun pedagogisessa työryhmässä pedagogiseen arvioon perustuen. Huoltajien on myös tiedettävä asian käsittelystä.

Tehostetun tuen aikana tukimuotojen käyttöä tehostetaan esimerkiksi siten, että tuen intensiteettiä lisätään, vaihdetaan opetusmenetelmää, tehostetaan edistymisen seuranta, lisätään osa-aikaista erityisopetusta sekä tiivistetään yhteistyötä huoltajien kanssa. Myös oppilashuollon osuutta lisätään oppilaan hyvinvoinnin edistämiseksi. Tehostetun tuen vaiheessa ei oppiaineiden oppimäärää yksilöllistetä. Tehostetun tuen aikana on kuitenkin mahdollista määritellä oppimissuunnitelmaan opiskelun painoalueita. Niiden avulla voidaan auttaa oppilasta oppimaan opintojensa etenemisen kannalta välttämättömät sisällöt. Painoalueet eivät voi olla aiempien vuosiluokkien oppimäärien sisältöjä.

Koulun pedagogisessa työryhmässä käsitellään myös oppilaan mahdollinen siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin tai erityisen tuen tarpeen selvittämisen aloittaminen.

Oppimissuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet

Tehostetun tuen alkaessa oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma Wilmassa. Oppimissuunnitelma päivitetään vuosittain.

Yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa

Luokanopettaja/luokanvalvoja tai aineenopettaja keskustelee tuen tehostamisen tarpeesta huoltajan kanssa sekä tarvittaessa konsultoi myös muita opettajia/oppilashuollon asiantuntijoita. Luokanopettaja/luokanvalvoja tai aineenopettaja laatii Wilmaan pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman, jonka toteutuminen arvioidaan ja päivitetään vuosittain.

Myös oppilashuollon osuutta lisätään oppilaan hyvinvoinnin edistämiseksi tehostetun tuen aikana.

Menettelytavat ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa

Tehostetun tuen aikana tiivistetään yhteistyötä huoltajien kanssa. Painoalueista sovitaan huoltajan ja oppilaan kanssa. Lisäksi huoltajaa informoidaan, miten suurta osaa oppiaineen sisällöistä oppimissuunnitelmaan kirjatut painoalueet edustavat ja miten niiden hallinta suhteutuu hyvän osaamisen kuvauksiin (tasoon kahdeksan). Vuosittain järjestetään palaveri, jossa seurataan ja arvioidaan tuen vaikutukset.

Erityinen tuki

Mikäli oppilaan edistyminen ei enää ole mahdollista yleisen ja tehostetun tuen avulla, annetaan hänelle erityistä tukea. Tällöin kaikki perusopetuksen tukimuodot ovat käytettävissä. Erityisen tuen ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet voidaan saavuttaa.

Erityistä tukea voidaan antaa koulussa monin eri tavoin:

- yleisopetuksen luokassa erityisopettajan konsultaation turvin
- yleisopetuksen luokassa erityisopettajan kanssa
- yleisopetuksen luokassa avustajan (kouluohjaajan) tukemana ja osittain erityisopetuksessa
- erityisopetuksen pienryhmässä ja osittain yleisopetuksessa
- erityisopetuksen pienryhmässä

Jos oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita, oppimäärä yksilöllistetään.

Pedagogisen selvityksen laadintaan liittyvät käytänteet

Ennen erityistä tukea koskevan hallinnollisen päätöksen tekemistä arvioidaan oppilaan kokonaistilanne, oppiaineissa eteneminen ja tuen tarpeet monialaisessa oppilashuoltoryhmässä. Erityisen tuen päätöksen tekemistä varten laaditaan pedagoginen selvitys.

Oppilaan ja huoltajan kuulemiseen liittyvä menettely

Monialaisen oppilashuoltoryhmän tehtävänä on myös huolehtia sekä oppilaan että huoltajan tai laillisen edustajan kuulemisesta asiassa.

Pedagogiseen selvitykseen on kirjattava selkeästi huoltajille järjestetty kuulemistilaisuus tai –tilaisuudet päivämäärineen sekä huoltajien kanta erityisen tuen päätökseen. Asiakirjan laatineet vastaavat antamansa tiedon oikeellisuudesta.

Erityisen tuen päätöksen tekeminen

Erityisen tuen päätöksen tekemiseen liittyvä menettely:

Erityisen tuen päätöstä varten laaditaan monialaisesti pedagoginen selvitys kunnan yhteiselle lomakkeelle Wilmassa. Lomake sisältää opettajien laatiman pedagogisen osuuden ja oppilashuollollisen osuuden. Huoltajia kuullaan ja oppilasta ikäkauden mukaan.

Tarvittaessa hankitaan myös muita lausuntoja esimerkiksi psykologin tai lääkärin lausunto. Asiakirjat lähetetään allekirjoitettuina koulutoimistoon. Pedagogisen selvityksen pohjalta pedagoginen sihteeri tekee kirjallisen erityisen tuen päätöksen, johon liitetään valitusosoite. Erityisen tuen päätös on määräaikainen hallinnollinen päätös.

Perusopetuslaissa tarkoitetut tukimuodot on säädetty oppilaan oikeudeksi ja niihin ovat oikeutettuja sekä yleisopetuksessa että erityisopetuksessa olevat oppilaat silloin, kun laissa mainitut edellytykset niiden järjestämiselle täyttyvät. Joissakin tilanteissa oppilaan huoltaja saattaa vastustaa oppilaan ottamista tai siirtämistä erityisopetuksen piiriin sekä sitä varten tarvittavien tutkimusten tai selvitysten tekemistä. Oppilaan huoltajalla on perusopetuslain 42 § 2 momentin nojalla mahdollisuus hakea muutosta vastoin huoltajan tahtoa tehtyyn erityisopetuspäätökseen. Huoltaja voi tehdä kuntalaisen hallintovalitusoikeuksiin perustuvan valituksen tai kantelun.

Erityisen tuen päätöksen tarkistaminen

Erityisen tuen päätös tarkistetaan 2. vuosiluokan kevätlukukaudella sekä 6. vuosiluokan aikana. Lisäksi erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistus etenee yllä kuvatun erityisen tuen siirtymisprosessin mukaisesti.

Toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa ja tuki jatkuu tehostettuna tukena

Pedagogisen selvityksen pohjalta erityisen tuen päätöstä jatketaan tai tehdään päätös erityisen tuen lopettamisesta. Jatkamisesta tai lopettamisesta tehdään hallinnollinen päätös. Erityisen tuen lopettamisen jälkeen oppilas siirtyy oppimissuunnitelman turvin tehostetun tuen piiriin.

HOJKSin laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet

HOJKS on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva pedagoginen asiakirja, joka sisältää oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestämisen edellyttämät tiedot. Erityisen tuen päätöksen jälkeen oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) lomakkeelle, joka on tallennettu Wilmaan.

Yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa

HOJKS:n laadinnasta vastaa luokanopettaja/ luokanohjaaja yhteistyössä erityisopettajan tai muiden opettajien sekä huoltajan kanssa. Tarvittaessa laadinnassa voi olla mukana myös muita asiantuntijoita. Mitä vanhemmasta oppilaasta on kyse, sitä vahvemmin hänet otetaan mukaan omien opintojensa suunnitteluun. HOJKS:n sisällöissä hyödynnetään oppilaalle aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa, lausuntoja ja pedagogista selvitystä sekä huoltajien suostumuksella myös lapselle mahdollisesti laadittua kuntoutussuunnitelmaa. HOJKS:n tavoitteena on tukea oppilaan pitkäjännitteistä oppimista ja kuntoutumista. Sen avulla selvennetään opetuksen tavoitteita ja opetusjärjestelyjä oppilaan yksilölliset tarpeet ja erityisvaikeudet huomioiden. HOJKS:n avulla varmistetaan järjestelmällisesti oppilaan edistymisen seuranta ja tukitoimien suunnittelu sekä toteutus. HOJKS tarkistetaan oppilaan tarpeiden mukaan, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä

Prosessikuvaus erityisen tuen päätöksestä

Oppimäärän yksilöllistämiseen liittyvät toimintatavat osana pedagogisen selvityksen laadintaa, erityisen tuen päätöstä ja HOJKS:n laatimista.

Jos oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita, oppimäärä yksilöllistetään. Yksilöllistäminen vaatii hallinnollisen päätöksen, jonka tekee pedagoginen sihteeri. Yksilöllistämispäätöksen tueksi suositellaan psykologin lausuntoa.

Ennen oppimäärän yksilöllistämistä käytetään koulun muita tukitoimenpiteitä:

- tukiopetus
- opetuksen eriyttäminen
- oppimäärän ydinsisältöihin keskittyminen
- tiivis kodin ja koulun sekä muiden tahojen yhteistyö
- (osa-aikaisen) erityisopetuksen tuki
- avustajapalveluiden käyttäminen
- oppimissuunnitelma
- oman opinto-ohjelman mukaan opiskelu
- joustavien opetusryhmien käyttäminen esim. oppimisryhmät

Näiden toimenpiteiden vaikutusta seurataan ja arvioidaan joko tehostetun tuen oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

Mikäli oppilas ei eri tukimuodoista huolimatta kykene saavuttamaan oppiaineen ydinsisältöihin liittyviä tavoitteita hyväksytysti, voidaan yksi tai useampi oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Tällöin opettaja ja /tai erityisopettaja on todennut oppilaalla olevan laaja-alaisia vaikeuksia, jotka eivät korjaannu tuen avulla tai oppilaan heikko koulumenestys ei johdu oppilaan motivaation puutteesta, puutteellisesta opiskelutekniikasta tai poissaoloista.

Oppilaan tilanne arvioidaan pedagogisessa selvityksessä, jonka opettaja tai useampi opettaja yhdessä laativat. Suositeltavaa olisi, että terveyskeskuspsykologi kartoittaisi oppilaan tilanteen ja antaisi lausunnon oppimäärän yksilöllistämisen tarpeesta. Lausunto liitetään pedagogiseen selvitykseen. Huoltajalle tiedotetaan tilanteesta ja selvitetään oppiaineen/oppiaineiden oppimäärän yksilöllistämisen merkitys oppilaan opiskelulle sekä sen mahdolliset vaikutukset jatko-opintoihin. Pedagogisen selvityksen ja huoltajien kuulemisen jälkeen tehdään oppiaineen tai oppiaineiden oppimäärän yksilöllistamisestä erityisen tuen päätös kuten edellä on kuvattu. Mikäli myöhemmin ilmaantuu tarve yksilöllistää lisää oppiaineiden oppimääriä, laaditaan siitä uusi pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätös.

Yksilöllistetyn oppiaineen tavoitteet, keskeiset sisällöt, oppilaan edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan HOJKS:ssa.

Eryyisen painavista syistä oppiaineen opiskelusta vapauttaminen on mahdollista. Jos oppilas vapautetaan jonkin aineen opiskelusta, tulee hänelle järjestää muiden oppiaineiden opetusta tai ohjattua toimintaa, ettei hänen viikkotuntimääränsä vähene. Myös oppiaineen opiskelusta vapauttamisesta tehdään hallintopäätös.

.

Pidennetyn oppivelvollisuuden järjestäminen

Lapsen ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, monialainen yhteistyö prosessissa

Pidennetyn oppivelvollisuuden päätös pyritään tekemään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkua. Kun päätös tehdään 5-vuotiaana, merkitään päätökseen, että pidennetty oppivelvollisuus alkaa 1.8. sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Jos huoltaja päättää, että lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa 5-vuotiaana, annetaan hänelle heti erityistä tukea, ja hänelle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Oppivelvollisuuteen kuuluva esiopetus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta.

Lapsen esiopetuksen pituus, sen ajoittuminen ja opetusjärjestelyt suunnitellaan yksilöllisesti lapsen tarpeiden mukaan. Esiopetus voi kestää enintään kaksi vuotta. Opiskelun järjestämisestä neuvotellaan yksilöllisesti lapsen tarpeet huomioiden huoltajien, esiopetuksen järjestäjän ja erityisopetuksen edustajan, muiden kuntoutukseen osallistuneiden asiantuntijoiden sekä hoitoon osallistuneen varhaiskasvatuksen /esiopetuksen henkilöstön kanssa.

.

Opetuksen käytännön järjestäminen

Oppivelvollisuuteen kuuluva esiopetus järjestetään esiopetusryhmässä. Lapselle laaditaan HOJKS, josta tulee ilmetä erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Lapsi aloittaa perusopetuksen laaditun suunnitelman mukaisesti lähikoulussa tai hänelle muutoin osoitetussa koulussa.

Jos oppilaan tilanne muuttuu esi- tai perusopetuksen aikana, voidaan päätös poikkeuksellisesti tehdä myöhemminkin. Tällöin oppivelvollisuus ei voi enää pidentyä, mutta päätös vaikuttaa oppilaan opetusryhmän kokoon ja se voi vaikuttaa myös opetettaviin oppiaineisiin.

.

Yhteistyö esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen kanssa sekä muu yhteistyö, eri toimijoiden vastuut ja työnjako

Koulunkäynnin poikkeuksellisesta alkamisajankohdasta täydennetään hakemus asiantuntijalausunnoilla tai muilla tarpeellisilla lasta koskevilla asiakirjoilla. Pedagoginen sihteeri tekee asiasta hallintopäätöksen.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvan lapsen tuen järjestämiseksi yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä on välttämätöntä. Yhteistyötä tehdään myös tarvittaessa vammaispalveluiden sekä lasta tutkivan ja/tai kuntouttavan tahon kanssa.

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa

Huoltajille on selvitettävä ne erilaiset tavat, joiden mukaan pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan opetus voidaan järjestää. Opiskelun järjestämisestä neuvotellaan yksilöllisesti lapsen tarpeet huomioiden huoltajien kanssa.

Mikäli lapsen oppimisen ja kasvun tukemisen kannalta on tarpeen, lapsi voi aloittaa koulun myös vuotta säädettyä myöhemmin. Tällöin huoltajat täyttävät hakemuksen koulunkäynnin poikkeuksellisesta alkamisajankohdasta siihen erikseen tarkoitettulla lomakkeella.

Oppiainekokonaisuuksiin/ toiminta-alueisiin perustuva opetussuunnitelma eli KOKO-ops

Oppiainekokonaisuuksittainen opetussuunnitelma (KOKO-ops) on tarkoitettu erityisen tuen oppijoille, joilla on pidennetty oppivelvollisuus ja kokonaan tai pääasiallisesti yksilöllistetty oppimäärä. Oppijoilla voi olla laaja-alaisia kognitiivisen kehityksen haasteita. Oppijoilla saattaa olla kehitysvamma, vaikea somaattinen tai psyyken sairaus, aisti- tai liikuntavamma tai autismin kirjon kuuluvia ominaisuuksia. Heillä voi olla myös laajojen kielellisten pulmien vuoksi suuri tuen tarve korvaavien kommunikointikeinojen käyttöön.

KOKO-opsin mukaisesti opiskelevan vaikeimmin vammaisen tai näihin verrattavan oppilaan oppimisen tavoitteet asetetaan toiminta-alueittain ja myös arviointi suoritetaan toiminta-alueiden osalta. Muiden KOKO-opsin mukaisesti opiskelevien oppimisen tavoitteet asetetaan oppiainekokonaisuuksittain. Kaikille KOKO-opsin mukaisesti opiskeleville oppijoille voidaan määrittää muita kuntouttavia tavoitteita toiminta-alueittain. Tavoitteet kirjataan henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan HOJKSiin.

KOKO-opsissa opiskelu on kokonaisvaltaista, toiminnallista, eheyttävää, elämyksellistä ja moniaistisuuteen perustuvaa.

Vaikeimmin vammaisten tai näihin rinnastettavien oppijoiden arviointi suoritetaan lukuvuosidistuksessa toiminta-alueittain asetettujen tavoitteiden suunnassa. Muiden KOKO-opsin mukaisesti opiskelevien osalta arviointi lukuvuosidistuksessa tapahtuu oppiainekohtaisesti.

Oppiainekokonaisuudet/ toiminta-alueet KOKO-opsissa

Päivittäisten arjen ja elämänhallinnan taitojen tavoitteet KOKO-opetuksessa

Arjen ja elämänhallinnan/ päivittäiset taidot (toiminta-alueittainen opetus = t.a.) muodostuvat kaikista yleisopetuksen opetussuunnitelman oppiainesisällöistä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Oppija kehittyy mahdollisimman itsenäiseksi, omat vahvuutensa tunnistavaksi toimijaksi elämän eri osa-alueilla.	Harjoitellaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita.	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot.

Oppija kehittyä hallitsemaan sopivat toiminta- ja suhtautumistavat esim. hygieniaansa, seksuaalisuuteensa ja omien velvollisuuksiensa hoitamiseen, sekä kehittämään itsensäätelytaitojaan.	Harjoitellaan itsestä huolehtimisen taitoja (ruokailu, pukeutuminen, hygienia), toisista huolehtimista sekä oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja.	Työelämätaidot ja yrittäjyys.
Oppija oppii tunnistamaan ne elämänhallintaan liittyvät asiat, joissa hän tarvitsee tukea. Avun pyytämisen taito.	Harjoitellaan itseohjautuvuutta, omatoimisuutta, tarkkaavuutta ja toiminnanohjausta arjen eri tilanteissa.	
Opiskelutaitojen kehittyminen. Sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkityksen ymmärtäminen. Päätöksen teko.	Harjoitellaan opiskelutaitoja, toiminnallisuutta kokeellisuutta pelillisyyttä, oppimaan oppimisen taitoja	
Mahdollisimman itsenäinen liikkuminen ja asiointi koulussa ja muissa ympäristöissä. Yksityisyyden ymmärtäminen ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksen tiedostaminen.	Harjoitellaan liikkumista monenlaisissa ympäristöissä (esim. liikennevälineet, julkiset kohteet, lähiympäristö). Keskeisten turvallisuuteen liittyvien symbolien tuntemisen harjoittelu.	
Ajankulun hahmottaminen.	Harjoitellaan päiväohjelman jäsentämistä sekä aikaan ja paikkaan liittyvien käsitteiden ja niiden merkityksen hahmottamista.	

Sosiaalisten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tavoitteet KOKO-opetuksessa

Tunne- ja vuorovaikutustaidot/ sosiaaliset taidot (t.a.) muodostuvat kaikista yleisopetuksen opetussuunnitelman oppiainesisällöistä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Myönteisen minäkuvan kehittyminen.	<p>Oppija saa tilaisuuden kokea ja tunnistaa oman erityislaatuisuutensa, arvokkuutensa ja kehittymismahdollisuutensa.</p> <p>Oppija saa positiivista palautetta, onnistumisen kokemuksia ja tukea omien vahvuuksien esille nostamisessa.</p> <p>Oppijaa ohjataan tunnistamaan ja vahvistamaan omaa minäkuvaansa.</p>	<p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen.</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen.</p>

Oppija kehittyy omien tunteidensa ilmaisemisessa, tunnistamisessa, sanoittamisessa sekä säätelemisessä.	Harjoitellaan tunteiden nimeämistä, tunnistamista ja tunnetaitoja yksilölle sopivien keinojen avulla.	
Oppija kehittyy toisten ihmisten tunneilmaisujen tunnistamisessa (kehon kieli, eleet ilmeet).	Harjoitellaan toisten ihmisten tunteiden tunnistamista koulun arjessa.	
Sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen.	Oppijaa tuetaan kaverisuhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä. Häntä ohjataan omien henkilökohtaisten fyysisten rajojen tiedostamisessa ja yksityisyyden suojaamisessa. Harjoitellaan yhteistoiminnallisia taitoja, esim. vuorovaikutusaloitteiden tekemistä sekä niihin vastaamista.	
Oppija saa tilaisuuden oppia arvostamaan niin muita ihmisiä kuin itseään tärkeänä osana yhteisöä.	Oppijalle annetaan tilaisuuksia kokea yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tunteita oppimisympäristössä. Harjoitellaan hyviä käytöstapoja.	
Oppija oppii tunnistamaan, kehittämään ja vahvistamaan empatian ja myötätunnon taitojaan.	Oppijaa ohjataan ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamisessa ja hallinnassa, toisten ihmisten koskemattomuuden kunnioittamisessa sekä tuetaan tunnetaitojen kehittämisessä.	

Kommunikaatio, kieli- ja ilmaisutaitojen tavoitteet KOKO-opetuksessa

Kielen ja ilmaisun taidot/ kommunikaatiotaidot (t.a.) muodostuvat äidinkielen ja kirjallisuuden, vieraiden kielten, kuvataiteen, liikunnan, käsityön ja musiikin oppiainesisällöistä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Oppija harjoittelee tiedon tuottamista esim. sanallisesti, kuvallisesti, draamallisesti tai korvaavin kommunikaatiokeinoin.	Oppijan käsite- ja sanavarasto laajenee ja hän löytää itselleen sopivan kommunikaatiokeinon.	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
Oppija tunnistaa ja käyttää omia kielellisiä vahvuuksiaan ja siten kehittyy mahdollisimman itsenäiseksi kielen avulla toimijaksi.	Oppijan kielellinen tietoisuus ja kielellinen ilmaisu vahvistuu vuorovaikutuksellisessa käytössä.	
Oppija saa mahdollisuuden omien ilmaisullisten taitojensa ja luovuutensa toteuttamiseen, niistä iloittamiseen sekä niiden kehittämiseen ja tunnistamiseen.	Oppija harjoittelee erilaisten ilmaisujen ymmärtämistä ja tuottamista sekä ilmeiden, eleiden ja muun kehonkielen ymmärtämistä.	

Oppija tiedostaa ja arvostaa omia vahvuuksiaan.	Oppijaa tuetaan ajatteluntaitojensa kehittämisessä, omien taitojensa sekä kehittämisalueidensa tunnistamisessa.	
Oppija kehittyy kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaidoissaan.	Ohjataan oppijaa kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista sekä tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppija opiskelee lukemista, kirjoittamista, vieraita kieliä (ruotsi, englanti), harjoittelee omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen ymmärtämistä.	
Oppijaa ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologiaa ja ilmaisukeinoja.	Harjoitellaan erilaisia kommunikoinnin keinoja sekä hyödynnetään TVT-välineitä.	
Monilukutaidon kehittäminen	Oppija harjoittelee kuvalukutaitoa, kuvien ja symbolien ymmärtämistä, erilaisten viestien tulkitsemista ja tuottamista ja kriittistä ajattelua	

Kognitiivisten ajattelu- ja matemaattisten taitojen tavoitteet KOKO-opetuksessa

Ajattelutaidot ja matemaattiset taidot/ kognitiiviset taidot (t.a.) koostuvat mm. matematiikan, ympäristöopin, fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä äidinkielen oppisisällöistä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Oppija kehittyy tarkan havainnoinnin, järjestelmällisen tiedonkeruun, nimeämisen, ajan ja avaruudellisten suhteiden kokoamisessa.	Oppija harjoittelee havainnointia ja hahmottamista, systemaattista työskentelyä sekä erilaisten käsitteiden ymmärtämistä monikanavaisesti.	Ajattelu ja oppimaan oppiminen. Monilukutaito.
Oppija harjoittelee tiedon käsittelyä sekä päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja.	Oppija harjoittelee suunnittelua, vertailua, luokittelua, sarjoittamista, ja syy-seuraussuhteiden huomioimista, pysyvyyden käsitteen ymmärtämistä, asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien sekä kokonaisuuksien hahmottamista.	
Oppija kehittyy lukumäärätaidoissa, lukujen vertailutaidoissa sekä muissa keskeisissä matematiikan perustaidoissa.	Oppija harjoittelee numero- ja lukukäsitteiden sekä matemaattisen kielen ymmärtämistä	

Oppija harjoittelee ymmärtämään arjen matematiikkaa ja sen merkitystä omassa elämässään. Hän omaksuu mahdollisimman vahvat arjessa tarvittavat matemaattiset taidot.	Oppija harjoittelee rahan käsittelyä, ajan kulumiseen liittyviä käsitteitä sekä erilaisten mittayksiköiden ymmärtämistä.	
--	--	--

Tietoaineiden tavoitteet KOKO-opetuksessa

Tietoaineet muodostuvat mm. ympäristöopin, biologian ja maantiedon, historian ja yhteiskuntaopin, uskonnon, elämäntutkimuksen, fysiikan ja kemian, terveystiedon sekä oppilaanohjauksen oppiainesalioista..

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Oppija tutustuu perheensä, ympäristönsä, kotimaansa, maailman ja maailmankaikkeuden ilmiöihin.	Vierailaan, liikutaan ja retkeillään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Tutustutaan käsitteisiin, tutkitaan sekä tehdään havaintoja. Harjoitellaan ongelmanratkaisutaitoja, ymmärretään yhteys omaan arkeen ja omaan elämään. Tutustutaan ihmisoikeudellisiin kysymyksiin. Harjoitellaan toisten näkemysten kunnioittamista ja tilanteeseen sopivaa käyttäytymistä.	Monilukutaito. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.
Oppija tutustuu terveyden ja hyvinvoinnin perusteisiin.	Harjoitellaan omaan ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistamista sekä hyvien terveystottumusten merkityksen ymmärtämistä omalle hyvinvoinnille.	
Oppija harjoittelee ajan kulumisen ja sen myötä tapahtuneiden muutosten merkityksen ymmärtämistä.	Oppija tutustuu siihen, miten ennen elettiin. Tutustutaan käsitteisiin, tehdään vierailuja ja retkiä.	
Oppija tutustuu elämäntutkimuksensa mukaisesti vuodenvaihtoon, sen sisältöihin ja perinteisiin.	Tehdään yhteistyötä eri tahojen kanssa (esim. seurakunta), tehdään vierailuja, tutustutaan erilaisiin tapoihin sekä järjestetään erilaisia juhlia.	
Oppija tutustuu oppimisen taitoihin, ammatteihin ja työelämään.	Vierailaan yrityksissä ja kutsutaan vierailijoita. Oppijat suorittavat TET-jakson. Oppiminen tapahtuu monikanavaisesti.	
Oppija oppii tekemään havaintoja, tunnistamaan syy-seuraussuhteita sekä tekemään johtopäätöksiä.	Oppijalla on mahdollisuus tutkia ja kokea konkreettisesti kautta omalle elämälleen merkityksellisiä asioita.	
Ohjataan oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta, omista vaikutusmahdollisuuksistaan sekä hahmottamaan itsensä yksilönä sekä erilaisten yhteisöjen jäsenenä	Oppija harjoittelee käytännössä tilanteeseen sopivia vuorovaikutustaitoja sekä arkeen liittyviä asioimistaitoja. Hän perehtyy mediataitoihin. Hän ymmärtää tasa-arvoisuuden omaksumista.	

Taitoaineiden tavoitteet KOKO-opetuksessa

Taitoaineet / motoriset taidot (t.a.) koostuvat musiikin, liikunnan, kuvataiteen, käsityön ja kotitalouden oppisisällöistä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Mahdollistaa musiikin monipuolisen käytön ja osallistumisen.	Oppijalla on mahdollisuus ilmaista itseään laulamalla, soittamalla, kuuntelemalla, liikkumalla.	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu.
Positiivisten elämysten ja kokemusten saaminen.	Oppija saa kokea osallisuuden tunnetta sekä onnistumisen kokemuksia.	Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen.
Tukea omaa luovaa ilmaisua.	Oppijaa rohkaistaan ja kannustetaan ilmaisemaan itseään kuvallisen ilmaisun, musiikin-, liikunnan- ja draaman keinojen avulla.	
Tutustua ja harjoitella erilaisia liikunnan muotoja.	Oppijalle tarjotaan monipuolisia liikuntakokemuksia vuodenaikojen mukaan niin sisällä kuin ulkona. Oppijalla on mahdollisuus leikinomaiseen liikkumiseen ja erilaisten taitojen harjoitteluun yhdessä toisten kanssa.	
Ohjataan oppijaa arjen liikuntaan ja terveellisiin elämäntapoihin.	Vahvistetaan oppijan myönteistä minäkäsitystä, tuetaan vastuullisuuteen kasvamista ja kannustetaan fyysiseen aktiivisuuteen.	
Erilaisiin materiaaleihin ja tekniikoihin tutustuminen.	Oppija harjoittelee monipuolisesti taiteellista työskentelyä ja saa mahdollisuuden nauttia itsensä toteuttamisesta.	
Ohjataan oppijaa löytämään itselleen mieluisia tapoja toteuttaa luovuuttaan ja osaamistaan.	Oppija harjoittelee omien vahvuksiensa tunnistamista ja arvostamista sekä omien taitojen kehittämistä. Oppilaalla on mahdollisuus tutkia, keksiä ja kokeilla.	
Oppilaalla on monipuolisia mahdollisuuksia saada ideoita, suunnitella, kokeilla ja toteuttaa erilaisia töitä niin itsenäisesti kuin yhdessä toisten kanssa.	Oppija harjoittelee pitkäjänteistä ja suunnitelmallista työskentelyä	
Oppija saa mahdollisuuden nähdä oman kädenjälkensä merkityksellisyyden.	Oppijan töitä laitetaan esille.	

Oppilaan arviointi

Jokaiselle oppilaalle laaditaan HOJKS, jossa määritetään yksilölliset oppimisen tavoitteet. KOKO-opsissa arvioinnin lähtökohdaksi on jokaisen oppilaan yksilöllisten tavoitteiden toteutumisen seuraaminen jatkuvana ja dynaamisena toimintana. Arvioinnin painopiste on oppimisen prosessissa. Oppilasta voidaan arvioida myös oppiainekokonaisuuksien sisältöalueiden mukaan asetettujen tavoitteiden saavuttamisen perusteella. Arvioinnissa keskitytään myös tavoitteiden arviointiin ja niitä säädellään tarpeen mukaan siten, että opetuksessa pysytään oppijan lähikehityksen vyöhykkeellä. Siten varmistetaan oppimisen ilon ilmapiiri.

Arvioinnin painopiste on työskentelyssä, jota arvioidaan jatkuvalla välittömällä positiivisella palautteella tai tarpeen mukaan rajaavalla ja ohjaavalla palautteella. Palaute voi olla luonteeltaan kokemuksellista (esim. kuvakepalaute), sanallista tai keskustelevalta. Arvioinnin tavoitteena on kehittää ja vahvistaa myös oppilaan realistisia itsearviointitaitoja. Lisäksi oppilas voi arvioida työskentelytaitojaan ja osaamistaan monipuolisesti yksilöllisesti laadittujen itsearviointimenetelmien avulla. Itsearviointia voidaan toteuttaa myös kirjallisesti oppilaan taidot huomioiden. Lisäksi oppilaita ohjataan ja kannustetaan positiiviseen ja rakentavaan vertaisarviointiin.

Lukuvuosiarviointi annetaan sanallisena oppiainekokonaisuuksittain tai toiminta-alueittain lukukauden päättyessä. Lisäksi voidaan käyttää monipuolisesti erilaisia väliarvioita. Päätösarviointi annetaan oppiainekohtaisesti sanallisena.

Päivittäisten arjen ja elämänhallinnan / päivittäisten taitojen (t.a.) arviointi

Harjoittelun/tiedostan/osaan/ ymmärrän omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen sekä arjen sujumiseen liittyviä perusasioita, kuten itsestä huolehtimisen taitoja (ruokailu, pukeutuminen, hygienia).

Harjoittelun tunnistamaan ne elämänhallintaan liittyvät asiat, joissa tarvitsen tukea. Osaan pyytää apua tarvittaessa.

Arjen eri tilanteissa harjoittelun/tiedostan/osaan toimia itseohjautuvasti, omatoimisesti ja tarkkaavaisesti.

Harjoittelun/vahvistan oppimaan oppimisen taitoja.

Harjoittelun/tiedostan/ymmärrän sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkityksen.

Noudatan sääntöjä ja sopimuksia.

Osaan liikkua erilaisissa ympäristöissä mahdollisimman itsenäisesti.

Harjoittelun/tiedostan/osaan/ymmärrän oman henkilökohtaisten rajojen merkityksen ja suojaamisen.

Harjoittelun/tiedostan/osaan hahmottaa ajankulkua.

Sosiaalisten tunne- ja vuorovaikutustaitojen / sosiaalisten taitojen (t.a.) arviointi

Tiedostan oman erityislaatuisuuteni ja arvokkuuteni.

Tiedostan/ tunnistan/ ymmärrän mahdollisuuteni oppimiseen.

Ymmärrän oman osuuteni oppimisen prosessissa.

Harjoittelun/osaan vastaanottaa ja antaa positiivista palautetta.

Harjoittelen/ tunnistan/nimeän omia vahvuksiani.

Harjoittelen tunnistamaan omia tunteitani.

Harjoittelen/ osaan ilmaista, sanoittaa ja säädellä tunteitani.

Harjoittelen tunnistamaan toisten ihmisten tunneilmaisuja.

Harjoittelen ymmärtämään/ ymmärrän tunteiden merkityksen.

Harjoittelen/ osaan/ vahvistan kykyjäni toimia sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa.

Harjoittelen/ tiedostan/ osaan yhteisössä toimimisen pelisääntöjä.

Tunnistan/ kehitän/ vahvistan empatian ja myötätunnon taitojani.

Harjoittelen ymmärtämään syy-seuraussuhteita sosiaalisissa tilanteissa ja toimimaan tilanteissa vastuullisesti.

Kommunikaatio, kieli ja ilmaisutaitojen/ kieli- ja kommunikaatiotaitojen (t.a.) arviointi

Harjoittelen/ vahvistan/ osaan käyttää itselleni ominaista ilmaisumuotoa; suullinen ilmaisu, korvaavat kommunikaatiokeinot.

Harjoittelen/ tiedostan/ osaan ilmaista omia ajatuksiani, mielipiteitäni, sekä osallistun vuorovaikutustilanteisiin keskustellen/ käyttäen muita kommunikaation välineitä esim. kuvia.

Harjoittelen/ osaan pohtia ja perustella omia näkemyksiäni ja mielipiteitäni.

Harjoittelen/ tiedostan/ osaan vuorovaikutustilanteiden osa-alueita: kuunnella, odottaa omaa vuoroani, tuoda esille omia ajatuksiani loogisesti ja rakentavasti.

Harjoittelen/ vahvistan/osaan tuottaa tekstiä käyttäen erilaisia välineitä, materiaaleja ja teknologiaa.

Harjoittelen/ vahvistan/ kehitän monilukutaitoa, erilaisten viestien tulkitsemista, luetun ymmärtämistä, tiedon etsimistä, tiedon käsittelyä ja kriittistä ajattelua.

Tutustun/ harjoittelen/vahvistan englannin ja ruotsin kielen taitoja.

Kognitiivisten, ajattelu- ja matemaattisten taitojen/ kognitiivisten taitojen (t.a.) arviointi

Harjoittelun/ osaan/ kehityn/ vahvistan tarkkaa havainnointia, järjestelmällistä tiedonkeruuta, nimeämistä, käsitteiden ymmärtämistä, ajan ja avaruudellisten suhteiden hahmottamista.

Harjoittelun/ osaan/ kehityn/ vahvistan tiedon käsittely-, päättely- ja ongelmanratkaisutaitojani.

Harjoittelun/ osaan/ kehityn/ vahvistan/ ymmärrän matematiikan peruskäsitteitä.

Harjoittelun/ osaan/ kehityn/ vahvistan itselleni tarpeellisia ja merkityksellisiä matemaattisia taitoja.

Tietoaineiden arviointi

Harjoittelun/ vahvistan/ osaan eri tietoaineiden: ympäristöoppi, biologia, maantieto, historia, yhteiskuntaoppi, uskonto, elämäkatsomustieto, fysiikka, kemia, terveystieto, oppilaanohjaus sisältöjä omien hojksiin kirjattujen/ sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Harjoittelun/ vahvistan/ osaan tehdä havaintoja ja tunnistaa syy-seuraussuhteita ja tehdä johtopäätöksiä.

Harjoittelun/ osaan liittää uutta tietoa aiemmin oppimaani.

Ympäristöoppi, biologia, maantieto, fysiikka, kemia

Tutustun perheeni, ympäristöni, kotimaani, maailman ja maailmankaikkeuden ilmiöihin.

Harjoittelun/osaan/ kehityn/vahvistan ymmärtämään niiden yhteyden omaan arkeeni ja elämäni.

Historia, yhteiskuntaoppi

Harjoittelun/ tiedostan/ ymmärrän ajankulumisen ja sen myötä tapahtuneen muutoksen merkityksen.

Harjoittelun/vahvistan käsitystäni ympäröivästä yhteiskunnasta ja itsestä yksilönä sekä erilaisten yhteisöjen jäsenenä.

Harjoittelun tiedostamaan omat vaikutusmahdollisuuteni ja toimimaan niiden mukaisesti erilaisissa arjen tilanteissa.

Uskonto

Tutustun elämäkatsomukseni mukaisesti kirkkovuoden kierto, sen sisältöihin ja perinteisiin.

Tutustun maailman uskontoihin, kulttuureihin ja tapoihin.

Tutustun/harjoittelen toimimaan/ osaan toimia eettisten- ja moraalisten arvojen mukaisesti.

Harjoittelun/ osaan ymmärtää/ arvostaa erilaisuutta.

Elämäkatsomustieto

Tutustun maailman uskontoihin, kulttuureihin ja tapoihin.

Tutustun/ harjoittelen toimimaan/ osaan toimia eettisten- ja moraalisten arvojen mukaisesti.

Harjoittelen/ osaan ymmärtää/ arvostaa erilaisuutta.

Terveystieto

Tutustun terveyden ja hyvinvoinnin perusteisiin.

Harjoittelen/tiedostan/osaan/ ymmärrän omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, terveyteen, turvallisuuteen sekä arjen sujumiseen liittyviä perusasioita kuten itsestä huolehtimisen taitoja.

Oppilaanohjaus

Tutustun oppimisen taitoihin, ammatteihin, työelämään sekä realistisiin jatko-opiskelumahdollisuuksiin.

Ymmärrän oman peruskoulupolkuni päättymisen ja uuden elämänvaiheen alkamisen.

Taitoaineiden/ motoristen taitojen (t.a.) arviointi

Harjoittelen/ vahvistan/ osaan musiikin, kotitalouden, liikunnan, kuvataiteen ja käsityön oppisisältöjä omien hojksiin kirjattujen/ sovittujen tavoitteiden mukaisesti, noudattaen osin taitoaineiden keskeisiä sisältöjä.

Harjoittelen/ osaan arvostaa omaa sekä toisten työtä.

Harjoittelen/vahvistan kokonaismotorisia taitoja, kehon hahmottamista ja hallintaa, hienomotorisia taitoja, visuumotorisia taitoja.

Musiikki

Harjoittelen/vahvistan/osaan: ilmaista itseäni laulamalla, soittamalla, kuuntelemalla, liikkumalla, sekä tutustumalla soveltaen musiikin sisältöihin.

Kotitalous

Harjoittelen/ vahvistan/ osaan: yhdessä toimimista, erilaisia kodin töitä, ruoan valmistamista, leipomista, ruokailuetikettiä, ohjeen mukaan toimimista.

Harjoittelen/vahvistan/ osaan: asiointia, ekologista ymmärrystä, siisteyteen kuuluvia asioita, ruokaan ja itseän liittyviä hygienia-asioita. Tiedostan terveellisen ravinnon merkityksen.

Liikunta

Tutustun erilaisiin liikuntalajeihin vuodenaikojen mukaan niin sisällä kuin ulkona.

Tiedostan/ ymmärrän liikunnan vaikutuksia terveyden ylläpitämiseen.

Harjoittelen/ vahvistan omia liikkumistaitojani, yhteisten pelisääntöjen noudattamista ja toteuttamista, ohjeen mukaan toimimista, yhdessä toimimista, omasta hygieniasta huolehtimista liikuntasuorituksen jälkeen.

Kuvataide

Harjoittelen/vahvistan/osaan:

ilmaista asioita kuvataiteen keinoin, erilaisten materiaalien ja työtapojen kokeilemistä, erilaisten työskentelyvälineiden käyttämisestä, ohjeen mukaan toimimista, omaa luovaa ilmaisua.

Tekstiilikäsityö/tekninen käsityö

Harjoittelen/vahvistan/osaan:

oman työn suunnittelemista, erilaisten tekniikoiden kokeilemistä, materiaalien työstämistä, työvälineisiin tutustumista, työn loppuunsaattamista, ohjeen mukaan toimimista.

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Koulu määrittelee omassa lukuvuosisuunnitelmassaan kolmiportaisen tuen muodot ja toimintatavat, joita arvioidaan lukuvuosiarvioinnin yhteydessä.

.

Tukiopetus

Tukiopetus tulee järjestää suunnitelmallisesti ja koulun yhteisten periaatteiden mukaisesti. Tukiopetusta järjestetään tarpeen mukaan oppilaan edun mukaisella tavalla joko oppituntien aikana tai niiden ulkopuolella. Tukiopetusta voidaan antaa myös samanaikaisopetuksena tai oppituntien aikana voidaan tehdä joustavia ryhmittelyjä tukiopetuksen toteuttamiseksi. Aloitteen tukiopetuksen aloittamisesta tekee pääsääntöisesti opettaja tiedottaen myös huoltajia tukiopetuksen tarpeesta ja järjestämisestä. Tukiopetus painottuu yleisen tuen vaiheeseen, mutta sitä voidaan hyödyntää myös muissa tuen vaiheissa oppilaan tarpeiden huomioiden.

.

Osa-aikainen erityisopetus

Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on löytää oppilaan vahvuudet ja hänen yksilöllinen tapansa oppia sekä antaa tukea oppimiselle, tarvittaessa yksilöllisin opetusjärjestelyin. Erilaisia opetusjärjestelyjä voivat olla esimerkiksi yksilölliset tehtävät ja harjoitteet sekä koejärjestelyt. Oppimisvaikeudet voivat ilmetä kielellisellä alueella, hahmottamisessa, motorisessa, muistin alueella, tarkkaavaisuudessa, keskittymiskyvyssä, toiminnanohjauksessa tai sosiaalisen vuorovaikutuksen alueella. Tukea voidaan antaa yleisen, tehostetun ja erityisen tuen vaiheissa. Oppilaat ohjautuvat osa-aikaiseen erityisopetukseen oppilaan, opettajien sekä huoltajien aloitteesta tai erilaisten seulontatestien kautta. Tukea pyritään antamaan tarpeen mukaisesti.

Erityisopettaja arvioi luokanopettajien ja aineenopettajien kanssa mm. oppilaiden äidinkielen ja matematiikan taitoja sekä suunnittelee ja sopii erityisopetuksesta yhteistyössä opettajien ja huoltajien kanssa. Osa-aikainen erityisopetus painottuu tehostetun tuen vaiheeseen ja sitä järjestetään oppilaan tarpeiden mukaan jaksoina tai toistuvana opetuksena yhdessä tai useammassa oppiaineessa yleis- tai erityisopetuksen yhteydessä. Tätä aiemmin on jo käytetty muita yleisen tuen keinoja. Tehostetun tuen aikana annettava osa-aikainen erityisopetus kirjataan oppimissuunnitelmaan. Erityisen tuen aikana annettava osa-aikainen erityisopetus tavoitteineen kirjataan HOJKS-asiakirjaan.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan oppilaiden koulutuntien aikana. Erityisopettaja voi työskennellä myös samanaikaisopettajana luokan- tai aineenopettajan kanssa oppilaan omassa luokassa. Joustavien oppimisryhmien avulla voidaan myös huomioida oppilaan sen hetkinen tuen tarve.

Perusopetuksen alkuvaiheessa pyritään ehkäisemään tai korjaamaan lukemisen, kirjoittamisen sekä muiden alueiden oppimisvaikeuksia. Oppilasta ohjataan oikeiden opiskelustrategioiden käyttöön jo ensimmäisestä luokasta alkaen. Oppilaita tuetaan kokonaisvaltaisesti eri oppiaineissa koko perusopetuksen ajan. Erityisopetuksen tarkoituksena on antaa yksilöllistä ohjausta, pienryhmäopetusta tai samanaikaisopetusta ja löytää oppilaan vahvat alueet ja hänen tapansa oppia. Osa-aikainen erityisopettaja ohjaa yhdessä aineenopettajan kanssa oppilasta löytämään itselleen sopivat opiskelustrategiat. Osa-aikainen erityisopettaja toimii konsultoivassa

roolissa oppilaan kokonaisvaltaisessa tukemisessa sekä toimii opetusjärjestelyiden asiantuntijana oppilashuollollisissa palavereissa.

Erityisopetus

Erityisopetus on erityisen tuen keskeinen pedagoginen osa-alue oppilaan oppimisen tukemiseksi ja kuntouttamiseksi. Erityinen tuki Vihdissä järjestetään ensisijaisesti lähikouluperiaatteen mukaisesti. Lähikouluja täydentävät alueelliset erityisluokat. Kaikille erityisen tuen päätöksen saaneille oppilaille on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Erityistä tukea saavalle oppilaalle on tärkeää määritellä sellainen oppimisympäristö, jossa oppilaan sosiaalisen kasvun edistäminen voidaan toteuttaa oppilaan tuen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lähikouluperiaatteen mukaisesti jokaisessa perusopetuksen koulussa on mahdollista saada erityistä tukea, mikäli se on oppilaan opetuksen ja tarvittavien tukitoimien järjestämisen kannalta tarkoituksenmukaista. Erityistä tukea saavan oppilaan sijoittaminen muun opetuksen yhteyteen edellyttää kuitenkin huolellista opetusryhmän rakenteen ja toimintaedellytysten arviointia. Toimintaedellytyksillä tarkoitetaan mm. tilaratkaisuja, mahdollisuuksia oppilaiden joustavaan ryhmittelyyn ja käytettävissä olevia tukipalveluita. Myös erityistä tukea saavan oppilaan kuntoutuksen, hoidon ja apuvälineiden tarve ja mahdollisuudet huolehtia niistä on arvioitava. Erityistä tukea saavan oppilaan edistyminen edellyttää, että kaikki häntä opettavat opettajat ovat tietoisia oppilaan tuen tarpeista, eriyttävistä toimenpiteistä ja vahvuuksista huomioiden ne opetuksessaan.

Erityisen tuen aikana ovat käytettävissä myös kaikki muut perusopetuksen tukimuodot erityisopetuksen lisäksi.

Mikäli oppilaan erityisen tuen tarve on suuri, sijoitetaan hänet pienryhmään.

Erityisopetuksessa voidaan poiketa oppiaineista ja koulussa noudatetusta tuntijaosta oppilaan oppimisedellytysten mukaan. Poikkeamasta määrätään erityisen tuen päätöksessä ja se kirjataan HOJKS:iin.

Erityisen tuen vaikuttavuutta seurataan. Mikäli erityisen tuen tarve poistuu kokonaan, erityisen tuen päätös puretaan pedagogisen selvityksen perusteella ja oppilas siirtyy tehostetun tuen piiriin.

Yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken

Tukiopetuksessa aloitteen tukiovetuksen aloittamisesta tekee pääsääntöisesti opettaja tiedottaen myös huoltajia tukiovetuksen tarpeesta ja järjestämisestä.

Osa-aikaisessa erityisopetuksessa oppilaat ohjautuvat erityisopetukseen oppilaan, opettajien sekä huoltajien aloitteesta tai erilaisten seulontatestien kautta. Erityisopettaja arvioi luokanopettajien ja aineenopettajien kanssa mm. oppilaiden äidinkielen ja matematiikan taitoja sekä suunnittelee ja sopii erityisopetuksesta yhteistyössä opettajien ja huoltajien kanssa. Erityisopettaja voi työskennellä myös samanaikaisopettajana luokan- tai aineenopettajan kanssa oppilaan omassa luokassa. Osa-aikainen erityisopettaja toimii konsultoivassa roolissa oppilaan kokonaisvaltaisessa tukemisessa sekä toimii opetusjärjestelyiden asiantuntijana oppilashuollollisissa palavereissa.

Osa-aikainen erityisopettaja ohjaa yhdessä aineenopettajan kanssa oppilasta löytämään itselleen sopivat opiskelustrategiat. Osa-aikainen erityisopettaja toimii konsultoivassa roolissa oppilaan kokonaisvaltaisessa tukemisessa sekä toimii opetusjärjestelyiden asiantuntijana oppilashuollollisissa palavereissa.

Osa-aikainen erityisopetus tulee järjestää suunnitelmallisesti ja koulun yhteisten periaatteiden mukaisesti. Luokanopettaja/luokanohjaaja, aineenopettaja ja erityisopettaja keskustelevat oppilaan osa-aikaisen erityisopetuksen tarpeesta ja järjestämisestä. Arviointi tehdään yhteistyössä luokanopettajan/ aineenopettajan kanssa. Koulun tulee tiedottaa asiasta huoltajalle. Tiedottamista koordinoi luokanopettaja tai luokanohjaaja.

Erityisopetuksessa integraation onnistumisen edellytyksenä on myös opettajien saama tuki ja konsultaatio erityisopetuksen ja oppilashuollon henkilöstöltä.

Oppilaalle ja huoltajille tiedottamiseen ja oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät toimintatavat

Kodin ja koulun välinen tiedotus on olennainen osa yhteistyötä. Vanhempainillat, kasvatuskeskustelut ja henkilökohtaiset tapaamiset, puhelinsoitot sekä Wilman kautta tapahtuva yhteydenpito ovat kodin ja koulun välistä viestintää. Kouluissa käytetään viikko-, kuukausi- ja lukuvuositedotteita. Huoltajille tiedotetaan koulun toimintamallit ja tiedotuskäytänteet erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa. Koulun lukuvuosisuunnitelma on Wilmassa, josta sen voi lukea kaikki koulu yhteisön jäsenet.

Oppilaan poissaolojen seuranta on tärkeää. Oppilas, joka ei saavu kouluun tai poistuu kesken koulupäivän ilman lupaa, on aina huoltajan vastuulla. Huoltajan tulee ilmoittaa oppilaan poissaoloista koulun lukuvuosisuunnitelmassa määritellyn käytänteen mukaisesti ja koululta ilmoitetaan luvattomista poissaoloista heti asian ilmaannuttua huoltajalle.

Huoltajilla on aina mahdollisuus antaa palautetta koulun toiminnasta.

Huoltajien ja koulun yhteistyö voi yrityksistä huolimatta toisinaan kangerrella. Huoltajat voivat kertoa huolensa koulun johdolle ja tarvittaessa myös opetuksen järjestäjälle (sivistystoimi, Lasten ja nuorten lautakunta). Oppilaan ja huoltajien oikeusturvan toteutumista tukevat koululainsäädäntöön sisältyvät säännökset hallintovalitusoikeudesta. Myös opetuksen järjestäjän ratkaisuja voi valituksen ja oikaisuvaatimuksen avulla vaatia muutettaviksi. Koulun ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta voi tehdä myös hallintokantelun. Oppilaan ojentamisessa noudatetaan Perusopetuslakia ja – asetusta.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen Vihdissä

Avustajapalvelu on yksi koulun tukitoimista vammaiselle tai muulle tukea tarvitsevalle oppilaalle. Vihdissä avustajista käytetään nimitystä kouluohjaaja.

Tukitoimien järjestäminen kuuluu osana perusopetuksen järjestämistä. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tavoitteena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, mahdollistaa oppimistavoitteiden saavuttaminen sekä turvata esteetön oppimisympäristö.

Oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa mainitaan tarvittaessa tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen oppilaan oppimisen tueksi. Tavoitteena on, että niin tulkitsemispalvelulla kuin avustajan antamalla tuella edistetään oppilaan itsenäistä selviytymistä, omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä.

Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee oppilasta päivittäisissä tilanteissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa muun henkilöstön kanssa. On tärkeää, että työn- ja vastuunjako on selkeä.

Ohjaaja toimii pääsääntöisesti useamman oppilaan yhteisenä avustajana. Koulukohtaisesti määritellään lukuvuoden alussa tuntimäärät/avustaja/luokka/oppilas sekä mahdolliset aamu- ja iltapäiväkerhotunnit. Koulussa sovitaan avustajan ja opettajan välisen yhteistyön järjestämisestä, vastuuhenkilöistä ja työhön perehdyttämisestä. Samalla määritellään yksityiskohtaisemmat avustajan tehtävät kirjallisesti ja laaditaan avustajien työsuunnitelmakokonaisuus, johon sisältyvät oppituntien lisäksi avustajien välituntivalvontavuorot opettajien työn tukena, oppilaiden vastaanotto ja saatto koulukuljetuksiin.

Oppilashuoltoryhmä harkitsee avustajatarvetta oppilasta koskevien asiantuntijalausuntojen perusteella sekä pedagogisen tarpeen mukaan. Avustaja toimii pääsääntöisesti useamman oppilaan yhteisenä avustajana.

Erityiset apuvälineet Vihdissä

Apuväline on väline, laite tai muu ratkaisu, joka edistää, tukee tai ylläpitää henkilön toimintakykyä ja osallistumista silloin, kun se on vamman tai sairauden vuoksi heikentynyt. Tarkoituksena on turvata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikkina koulupäivinä. Oppilaan henkilökohtaiset lääkinnälliset apuvälineet tulevat terveydenhuollon kautta, ja yläkoululta alkaen opiskelussa tarvittavat vaativat opiskelun apuvälineet tulevat Kansaneläkelaitoksen kautta.

Vihdissä palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan monialaisena yhteistyönä hyödyntäen oppilaan ja huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden apuvälineet kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin.

Erytisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Oppilaan kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat oppilasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Jos tarvitaan erityisosaamista, jota oman koulun henkilöstöllä ei ole riittävästi, hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten oppilaille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti ja niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.